

Nikkel – den forheksede malm.

Malmleting og gruvedrift på Holleia var tema da Nakkerud og Tyrstrand historielag arrangerte sin årlige rusletur lørdag den 10. juni.

I strålende sol startet turen ved Skogstjern, hvor lederen for rusleturene, Olav Løvlie, ønsket de 28 fremmøte velkommen til rusletur.

På slutten av 1930-tallet ble geologien på Holleia beskrevet og kartlagt av en ung kvinnelig geolog, Brit Hofseth. Nils Johan Rønixsen fortalte om henne og hennes innsats på Holleia. Hun er blitt hedret med en minneplate ved ei av gravene i Langdalen. På grunn av frostsprenging var minneplata falt ned. Den skal nå settes opp igjen.

Så tidlig som 1665 ble de første malmsfunn gjort på Kittelsbyåsen, som ligger vest for Langdalen. De store forekomstene av malm ble seinere funnet i Gruveåsen, som ligger på Østsida. I siste halvdel av 1800-tallet var det stor gruvevirksomhet her. Da Jacob Luth fant malm i Langdalen sa han ”Skov og vand til et Værk at drive kan der aldri mangle”. Ved og vann var viktig for gruvedrift.

På veien inn til Langdalen ble det en liten pust i bakken og Else Marie Abelgaard benyttet her anledningen til å lese et av Elling M. Solheims hyllingsdikt til skogen og dens arbeidere. I dette diktet var både stedsnavn og personer knyttet til det området turen gikk i.

Inne i Langdalen fikk vi en orientering av canadierne Trevor Blair og Lars Weiershäuser fra Falkconbridge Ltd. De er med på prøveboringene etter nikkel i Holleia og andre steder i Norge. De kunne fortelle om hvordan og hvorfor nikkelen ble omtalt som ”den forheksede malm”. Nikkel som metall var ikke kjent før den ved en tilfeldighet ble oppdaget under røsting av jernmalm og kobber ved driften på Holleia. De kunne fortelle at produksjonen av nikkel på Ringerike var en av de største i verden og var av stor økonomisk betydning både i Norge og i Europa.

En bit nikkelmalm

På grunn av behov for råstoffer og råstoffpriser er det nå viktig og kartlegge nye forekomster. Ny teknologi kan også gjøre det enklere å utnytte forekomster der det før var ulønnsomt å drive. Blair og Weiershäuser la fram kart som viste hvor det kunne være nikkel. Undersøkelsene ble gjort med helikoper for et år siden. De hadde også med nikkelmalmprøver som vi fikk se. Et av historielagets medlemmer, Georg Ellefsen, har i mange år

jobbet med nikkel. Han har blant annet arbeidet for Elcem i Sør Afrika. Han kunne fortelle mye om nikkel og produksjon av nikkel. God tolk var han også.

Sporene etter gruvevirksomhetene i Langdalen er imponerende. Der finnes store slagghauger. De måtte vi klatre opp på. Her kunne vi nyte utsikten innover Kittelsbyåsen og store deler av Holleia. De som ville, kunne gå inn i gruvegangen. Der kunne de se ned i en av de dype sjaktene. Det ble også påvist rester etter et sackerhus rett ved gruvegangen. Dette er en hvilebrakke/materialrom for arbeiderne.

Fra venstre Lars Weiershäuser og Trevor Blair.

I Gruveåsen ligger det flere åpne dagbrudd, eller skjerp som det også kalles. De fleste som var med, tok turen over åsen tilbake for å se noen av disse. Vidar Roos var kjentmann.

Den første gruva vi kom til, var til Luthgruva. Her så vi det som var igjen etter tuftene etter plassen hvor Maren Støa var født. Deretter gikk vi om Tysklandsgruva og innom de gamle tuftene etter plassen på "Gamle Skaug". Denne plassen rydda Knut Skaug, men ingen av hans

barn bosatte seg her. Historien om rydningsmannen Knut Skaug er verdt å lese. Den finnes i heftet "Fra jul på Ringerike".

Utsikt fra en av slagghaugene mot Kittelsbyåsen hvor de første malmfunn ble gjort. Fra venstre: Georg Ellefsen, Lars Weiershäuser, Trevor Blair og Olav Løvlie på slagghaugen utenfor Langdalsgruva.

Referat og foto Raymond Sørstrøm.

Rettelse:

Det er ikke slag i hauger i Langdalen. Det er stein og vrakmalm.

Slagg kommer etter malm som er brent for å få ut svovelen.

Disse haugene er nedenfor Væleren og ved Åsterudtjernet.